

Озерська публічно – шкільна бібліотека

Літературно – краєзнавчий маршрут
села Озеро

Сива історія села

Доля дарувала нам народитися в гарній місцевості, де багаті землі і густі розкішні ліси. Але разом з тим це край, де час від часу збурювалися в запеклій боротьбі за здійснення бажань і простого земного "хочу, щоб було моє", людські характери і темпераменти, проливалася кров" і гинули кращі люди (бо кращий завжди добріший серцем, а тому часто беззахисний перед жорстокістю і наглістю).

Коли йдуть війни, про збереження архівних документів мало хто опікується. Про історію села далі сімнадцятого століття дізнатися складно. Найперше, що потрапило до рук ще в студентські роки, це книга "Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область", видана в 1973 році Головною редакцією Української Радянської Енциклопедії Академії наук УРСР. В ній зібрано чимало цікавого про історію нашого краю. На 176 сторінці цієї книги зазначено, що перша письмова згадка про с. Озеро офіційно датується **1629** роком. Під цією датою згадується ще багато сіл нашого району. Це були роки, коли на володимирецьких землях панували поляки, пани Чарторійські, які потім продали їх за 400 тисяч злотих воєводі Кашміру Пацу.

Панування чужоземців нікому і ніколи не йшло на користь. Постійне приниження, безкоштовне використання робочої сили українця, свавілля з боку панів породжувало безграмотність, і роками домінуючу, рабську психологію бідного селянина.

Менталітет поляків по відношенню до українців був надзвичайно принизливим. За польським статутом 1557 року поміщику та його управителеві надавалося право страчувати своїх Селян. 1572 року було видано постанову, за якою селянам заборонялося скаржитися на своїх панів. Поляки не визнавали ні мови українського Народу, ні його релігії, грубо ігнорували українське православ'я і нав'язували українцям католицьку віру. На наших землях панувала римо-католицька віра. Саме в ті часи багато селян, кріпаків йшли в козаки, щоб якимось боротися з безправ'ям та пошарпати ляха. Битва під Берестечком 1651 року між Польсько-шляхетною армією і військом Богдана Хмельницького є найпереконливішим фактом про ті важкі роки для наших земляків.

Польський сейм в 1676 році прийняв закон, За яким людям православної віри заборонялося виїжджати за кордон, таким чином ізолювавши православних українців від православного світу. За порушення цього закону засуджували до смертної кари.

На землях Рівненщини багатіли пани Заславські, Острозькі, Корецькі, Любомирські, Радзівіли, Гойські, Малинські і інші.

У 1706р. землі Рівненщини здригалися від подій, що в історії мають назву Північна війна, коли Петро I воював з Карлом XII за вихід до Балтійського моря. Театр бойових дій розгортався переважно вздовж річки Горинь . Скоріше за все, село Озеро, не потерпало від шведських військ, та все ж однозначно, що події ці суттєво впливали на його життя.

Історія сільської церкви

Якого ж саме року побудована сільська церква? Бажання знайти відповідь на це запитання привело нас до Свято-Михайлівського храму. Саме дякуючи отцю Анатолію, ми тримаємо в руках великий, весь пожовклий від часу документ - "Ведомости о церкви", писаний староруською мовою на бланку Московської синодальної типографії. Передаємо його зміст на українській мові в особистому перекладі.

ВІДОМОСТІ про церкву Михайлівську, села Озера, Луцького повіту, за 1905 рік.

1. Церква в зв'язку з дзвіницею по резолюції Високопреосвященнішого Модеста побудована нова в 1892 році, на кошти прихожан, дерев'яна, на кам'яному фундаменті, холодна (див . додаток 5)
 2. Престол в ній один, в ім'я Св. Архистратига Михайла, освячений 4 січня 1892 року по резолюції Високопреосвященнішого Модеста.
 3. Інвентарем забезпечена достатньо.
 4. Землі при цій церкві: присадибної 3 десятини, ораної 47 і сінокісної 8 десятим. Орна земля відведена в 1854 році в п'яти місцях. Плану цієї землі нема.
 5. Приміщень та іншої нерухомості, що належить церкві, нема.
 6. Причта при ній: священик, псаломщик і просфорня
 7. Плата на утримання кожного члена причта по штату передбачена і отримується сповна.
 8. Будинок священика і псаломщика побудовані в 1894 році на кошти, відпущені Святішим Синодом.
 9. Домової церкви в приході нема.
 10. Відстань цієї церкви від Консисторії в 356 перстах, від місцевого Благочинного в 7 верстах.
 11. Найближче до цієї церкви: с. Грань Хрестовоздвиженська за 7 верст і м. Володимирець — Успенсько - Василівська за 8 верст.
 12. Прибутково - видаткова книга про кошти свічні і церковні за шнуром і печаткою Волинської Духовної Консисторії ведеться справно .
 13. Сповідальна відомість з 1827 року і копії метричних книг з 1811 року зберігаються при церкві в цілості.
 14. Обшукова книга, видана із Волинської Духовної Консисторії, ведеться справно і зберігається в цілості.
 15. В селі Озеро є однокласне народне училище. Існує з 1877р. Учні в ньому: 42хл., 3 дівчаток.
 16. Розкольників і штундистів в приході нема.
- Бачили ми і інші важливі документи, що свідчать про прихожан і причт означеної церкви.

4 січня 2009 року Озерській Михайлівській церкві виповниться 117 років. Та, вчитавшись уважно в цей документ, стає зрозумілим те, що історія церкви починається не 1892 роком, коли вона була побудована, а значно раніше. Якщо

копії метричної книги з 1811 року, а сповідні відомості з 1827 року, то історія церкви знаходиться ближче до цього часового простору. І цілком можливо, що в селі була церква і до цієї пори, але, зазнаючи гонінь від римо-католиків, змушена принизитися до стану меншовартості і руйнації.

Озеро

Вода – джерело життя людини, а водойма – це джерело існування як інших тварин так і всього населеного пункту. Наше озеро нічим не відрізняється від інших, воно навіть прекрасніше, бо рідне. Воно настільки є своїм, що якби одного разу його не стало, люди втратили б живучість. Кожен раз люди задивляються на краєвид озера. Поки що озеро – це наш край. Озеро є ядром існування села, що і підкреслює його назву. Сама водойма має форму овалу.

Оз. Озеро знаходиться в межах с. Озеро Володимирецького району Рівненської області, за 10 км на північ від районного центру Володимирець. Воно розташоване в самому населеному пункті. Навколо водойми височать будинки. Озеро знаходиться у східній частині фізико-географічної області Волинського Полісся та приурочене до Маневицько - Володимирецького (або Рафалівсько-Висоцького) ландшафтного району пластових зандрових поліських рівнин. Улоговина природно аквального комплексу оз. Озеро карстового походження (улоговини яких утворилися внаслідок розчинності діяльності підземних вод у карбонатних породах, головним чином у крейді. Такі озера відрізняються більшими глибинами, стабільністю підземного живлення, високою якістю води. Здебільшого вони мають досить правильні геометричні обриси і часто є безстічними). Водночас слід зауважити, що зледеніння також відіграло певну роль у генезисі озерної улоговини. Маса льодовика, що рухалася у південному напрямку нівелювала виступи деяких морфоскульптурних елементів рельєфу дольодовикового періоду, ядро яких складала верхньокрейдяні породи туринського ярусу, й таким чином у післяльодовиковий період, виникли сприятливі умови для карстових процесів на крейді.

Площа озера 24 га, середня глибина води 2,76 м. Максимальна глибина озера 18,9 м приурочена до центральної частини. Абсолютна висота урізу води в озері 158,0 м. Максимальна довжина озера 0,70 км, а максимальна ширина - 0,40 км. Об'єм води становить 1,68 млн.м³.

У північній частині озера біля західного берега розташований острів, що підвищується над рівнем води на 4,0 м. Місцеве населення називають цей острів Мур. (див. додаток 3)

Вкритий острів березово - вільховими та різнотравно -осоково –вільховими асоціаціями. Щоб потрапити на Мур, потрібно перейти дерев'яний місток, який люди змайстрували самі. Саме в цій частині люди люблять відпочивати. Адже тут вода чиста і немає зарослі очерету.

Прибережна смуга поросла осокою у західній частині озера. Береги сухі, покриті лучним різнотрав'ям з чагарником і окремими березами та вільхою. Берегова смуга озера при піднята, суха, вузька до 50 м. Береги сухі, покриті лучним різнотрав'ям з чагарником. Берегова лінія слабо порізана, чітко виділяється у рельєфі і підвищується над дзеркалом води на 0,2- 0,3 м. Дно піщане. Гідрологічний режим озernого комплексу вивчений погано. Для озера характерне незначне повільне підняття рівня води навесні і поступове його падіння восени. В осінньо-зимовий період спостерігається незначне підвищення рівня води. Весною рівень води зростає до 20 см.

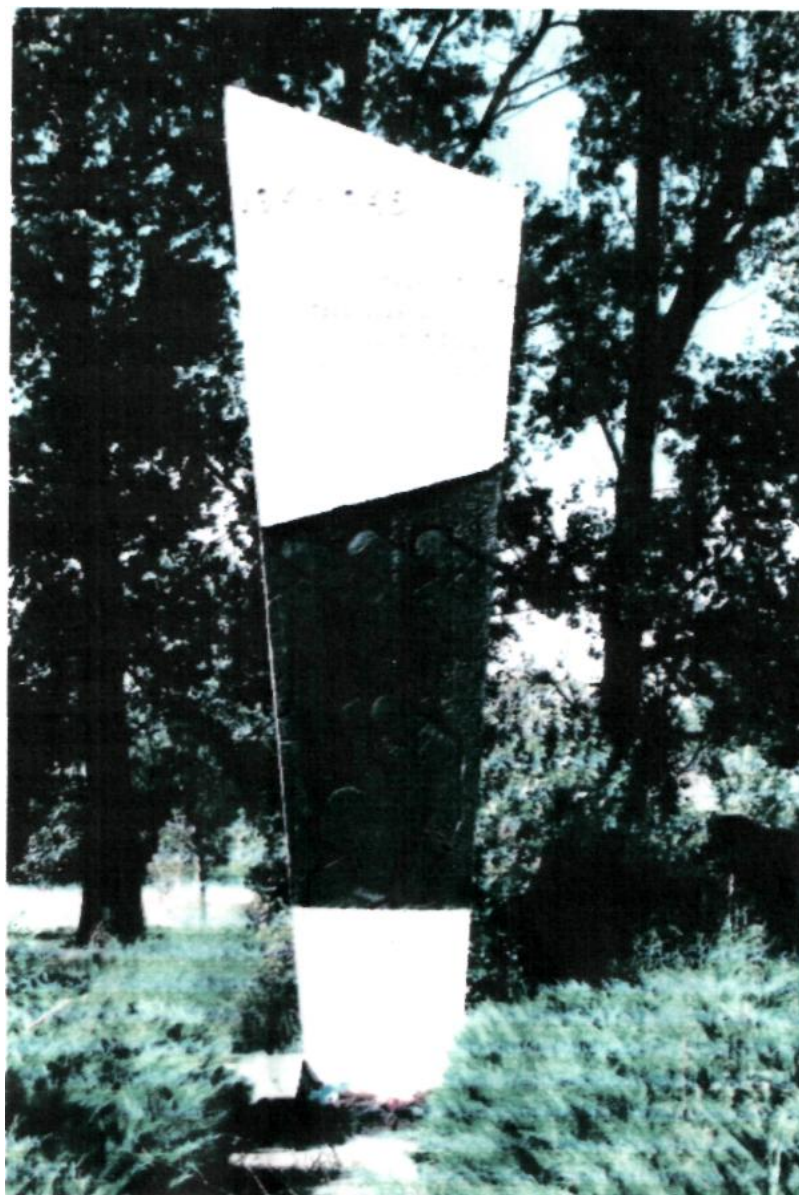

*Малосвицка водойма с.Озеро
Площа 23 га*

Обеліск Слави

З вересня 1939 року Червона армія відновила Радянську владу, а 3.07.1941р.- по селах району, в тому числі і Озері уже топталися гітлерівці.... Аж до 12.01.1944р.. І всі ці роки лилася кров. Гітлерівці за три роки війни розстріляли 2700 жителів району, повісили трьох, вивезли до Німеччини 997 чоловік. За даними Книги пам'яті України за роки Другої світової війни в період з 22.06.1941р. по 09.09.1945р. озерчан полягло на фронтах, пропало безвісти 51 чоловік.

В центрі села збудовано обеліск в пам'ять про загиблих в роки війни. На ньому викарбовано: "Вічна слава односельчанам, які загинули за свободу і незалежність нашої Батьківщини". Щороку 9 травня тут проходять урочистості до свята Перемоги. До підніжжя кладуть квіти земляки, школярі доглядають за клумбами, сільська Рада утримує територію в бездоганному стані.

Освіта

У 20-х роках 20 століття в с. Озеро відкрито польську початкову школу першою ступеня, в якій навчалось близько 100 дітей. Навчання велося лише на польській мові і складалося з релігії, арифметики і геометрії, діловодства, польської мови, природознавства, історії, географії, малювання, фізкультури, співів, практичних занять. Щоденно у дітей оглядали волосся, нігті і комірці, в класі стояли діжка і різкамі .дим покарання учнів, За спогадами Андроня Ковальчука був один вчитель на прізвище Сорока, який пам'ятався своєю жорстокістю. Згодом в селі відкрили ще одну польську школу. В ній викладала вчителька Олена Пачевська, Ольга Бережанська, Марія Коперівну. Освіта була ґрунтовною. Після війни в селі відкрилася радянська школа. Навчання здійснювалося українською мовою. За спогадами озерчан першими вчителями і директорами в ній були Дудик та Чопек. Ім'я Чопека носить одна із сучасних вулиць села. З другої половини 60-х років школа розміщується в будинку старого єврея, на березі озера, де раніше іудеї проводили свої релігійні служіння. Працювала і вечірня школа. Тепер це місце озерчани називають шкільним садком. Згодом в цьому приміщенні знаходилося сільське поштове відділення. На початку 60-х років відкривається фельдшерсько - акушерський пункт, з часом доповнюється декількома лікарняними ліжками і отримує поважний, як для села, статус пологового відділення. В селі працюють бібліотека та клуб. 31 липня 1961 р. на посаду зав. бібліотекою було призначено Примака Надію Семенівну а у 1979 р. посаду бібліотекаря займала Кремезь Зоя Петрівна.

На початку 70-х років до села була прокладена бруківка-соша, як кажуть озерчани. З 1970 по 1972 роки школу перенесли в центр села до старого приміщення господарського призначення. В 1972 році учні святкували новосілля у новій двоповерховій середній школі,

До Озерської середньої школи ходили і учні села Новаки. Школа була наповнена дітьми, що прагнули до знань. В середині 70-их вона налічувала півтисячі учнів і більше двадцяти вчителів. За роки існування української школи її очолювали: (крім уже вище згаданих): Трохименко, Кидрук, Пастушок, Василь Павлович Пастушенко, Данило Онуфрійович Козел, Михайло Миколайович Палійчук, Володимир Федорович Шульган, а зараз - Марія Іванівна Чашка . саме за останні роки школа піднялася на дуже високий щабель. Крім здібностей, наш директор має різножанрові творчі обдарування. Під її керівництвом, і при активній допомозі всього трудового колективу щороку оформлюються класні кімнати, вестибюлі, зал символіки і інше.

Пам'ятний знак воїнам УПА

Особливу увагу хочеться звернути на організацію і діяльність руху Опору на окупованих українських землях, який відіграв велику роль у розгромі ворога. Рух Опору - антифашистський патріотичний рух народних мас, що розгорнувся на території України під час її окупації. Він був представлений двома течіями:

- 1) Радянське комуністичне підпілля і партизанський рух;
- 2) Український самостійницький підпільний і партизанський рух. Створено було багато підпільних обкомів, райкомів і груп ВКП (б).

Український самостійницький рух був представлений діяльністю загонів ОУН - УПА. І до сьогодні існує в українському суспільстві проблема, суть якої полягає в історичній оцінці військової формації, котрою була Українська Повстанська Армія і політичної сили, що її створила, тобто організації українських націоналістів.

Тому й немає в нашому селі родини, яка б не втратила когось із рідних на тій страшній кровопролитній війні. І кожного року, коли щедра поліська земля вкривається зеленню, коли високо в небі виспіває пісню жайворонка і в полі колишуться жита, всі жителі нашого села збираються біля місця останнього спочинку своїх рідних - на кладовищі. Тут могили мирних жителів, солдат і вдів, які віддали життя за волю, свободу і незалежність нашої неньки. Ідучи, зупиняємось біля братської могили, далі неподалік могили воїнів УПА, поруч є могили радянський партизанів, а також могила Василя Васьковця та Анатолія Грековича випускників нашої школи, воїнів-афганців. Щоразу хвилинами мовчання ми вшановуємо їхній героїзм. *«Кров, пропита у бою, священна...»* Це одна з духовних заповідей народу. Тож ми відчуваємо і гордість, і скорботу водночас. Бо поки жива пам'ять про подію, доти жива і сама подія. А пам'ять про них нетлінна, незнищенча, як неопалима купина.

Воїнський подвиг, здійснений в ім'я Вітчизни, постає перед нами.

У нашому краї в роки Вітчизняної війни добре знали ім'я борця за волю і незалежність України і Михайла Гайдиша, більше відомого під націоналістичним псевдо «Вихор». Він член ОУН, активіст місцевої «Просвіти». Разом з молодими юнаками йде в УПА, стає провідником, далі командиром кінної розвідки.

Жорстокою була смерть молодиків під Новаками.

І вже на сьогоднішній день, вдячні нащадки поставили пам'ятний знак борцям за свободу на місці, де вони приймали останній бій.

Цей Пам'ятник усім, хто поліг за незалежність, хто загинув за Батьківщину, за процвітання нашої України.

Озеро сучасне

Нині село Озеро нараховує 1505 жителів і близько 500 дворів. В сільській загальноосвітній школі навчається 202 учнів, працює 27 вчителів з вищою педагогічною освітою. Директором її - завзята творча жінка, колишня учениця Марія Іванівна Чашка. Сільську Раду очолює Віктор Валентинович Семчук . В селі функціонує Свято - Михайлівський православний храм, що відсвяткував свою 124 річницю . Настоятелем у ньому - отець Анатолій (Анатолій Іванович Набухотний) родом з с. Антонівки Володимирецького району. Працюють дитячий садок, медичний пункт, відділення зв'язку та філія ощадного банку, продовольчі та промислові магазини, Будинок культури. Не дивлячись на свій поважний вік, село виглядає молодо і оптимістично. Тут живуть щирі, працьовиті люди, зберігаючи мову, традиції, звичаї предків.

Є озерчани, що відомі своїми хорошими справами по усьому світу.

Наприклад, **Петро Володимирович Горчанюк**, працюючи старшим тренером Тернопільської області з греко — римської боротьби, підготував 12 майстрів спорту і з своїми вихованцями побував у Польщі, Чехії, Австралії, Австрії, Італії, досягаючи спортивних висот.

Василь Бенедиктович Данилов - кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри патологіології та ІМУНОЛОГІЇ тварин, декан факультету ветеринарної медицини національного аграрного університету України. **Анатолій Тарасович Рижий**, підполковник, співробітник обласного Управління Служби Безпеки України.

Василь Петрович Кладько, якому присвоєно вчене звання **професора** з спеціальності «Фізика твердого тіла» у 2007р.(див додаток 8,9)

Село виховало сотні спеціалістів з вищою освітою, які своєю щоденною працею множать здобутки нашої держави. Та найвища гордість села - це ті люди, які не залишають своєї Маленької Батьківщини, живуть тут, ростять своїх дітей ... і продовжують його історію.

Озерчани люблять своє село так, як любили свою землю наші діди та прадіди. З часів першої письмової згадки про нього тут прожили своє не легке життя десятки поколінь. Якщо за основу взяти в середньому 25 років (проміжок часу між народженням батька і сина, матері і дочки), то це п'ятнадцять повних поколінь. Та не будемо забувати, що 1629 рік - це лише дата першої письмової згадки про село. Його ж справжній вік історія кокетливо замовчує і дає нам право на здогадки і дослідження.

У нове тисячоліття село увійшло освіченим і вільним. Страшні часи чужоземного гноблення назавжди (сподіваємося і віримо) загубилися у минулому і помітні, хіба що, по діалекту озерчан. В килимі традицій і звичаїв села виткані чудернацькі візерунки білоруської, польської, " руської, єврейської, та ще (один Бог знає) якої культури і мови. Та, разом з тим, воно зберегло свою самобутність і неповторність. Тож будемо шануватися! Бо ми того варті !

Сільський будинок культури с. Озеро

Легенда про назву села Озеро

Колись давно на околиці села жив вельможний пан. Він мав великий маєток і багато людей, що на нього працювали. За непослух пан карав своїх людей, придумував дуже тяжкі покарання. В одному місці, біля панського маєтку, люди повинні були копати землю і вивозити її. І згодом, коли була викопана глибока яма, вона почала заповнюватися водою. А невдовзі там з'явилося джерело і утворилося озеро. Звідси і походить назва села. Озеро розлилося навколо поміщицького маєтку - і він став свого роду острівком. А щоб острів не розмивала вода, його обмурували цеглою і камінням. І ще зараз можна побачити залишки його, яке щільно переплетене корінням старовинних дерев. А на островку нині буяють кущі бузку, різні лікувальні трави, які весною розцвітають, розносячи приємні запахи цвіту. А щоб дістатися на острівок, люди спорудили невеличкий місток. І цей острівок став улюбленим місцем відпочинку для молоді.

Легенда про острів Мур

На окраїні розкішного синього озера є острівець, який озерчани називають Мур. Острів цей насипаний, штучно створений ще за часів панування чужоземців. На ньому була збудована в'язниця суворого утримання. Щоб острів не розмивався водою, його обмурували цеглою та каменем. Залишки цих стін збереглися і понині, щільно переплівшись з корінням старовинних дерев. Неподалік озера є ділянка землі, що зветься Нагровиця, тобто нагла смерть. Там колись стояла шибениця, на якій над в'язнями здійснювали смертну кару.

Легенда про урочище Татарський бродок

Було це у давні часи, коли ще татари нападали на українські села. Коли вони напали на село Озеро, люди підстерегли і убили на болоті багатого татарина. Його кінь, що вірно йому служив, довго там ходив та топтав землю і витоптав яму, яку люди назвали Татарським бродком.

Ліси мого села (легенди та перекази)

Липовий острів

У нашому селі є багато лісів, і у кожного є своя назва. Назва лісу Липовий острів виникла ще за часів Польщі. На місці, де зараз росте ліс, були липи, які й досі подекуди ростуть там.

Довговоля

Цей ліс названо так, тому що колись на цьому місці пани витоптали кіньми довгу та широку дорогу. Люди, які близько жили біля тієї дороги, понасаджували різних дерев, і через деякий час ці дерева розрослися у величезний ліс.

Нагровиця

Цей ліс названо так, тому що пани, які жили в нашому селі, на поляні карали людей, тюремщиків наглою смертю. Від цього і походить назва лісу. Записано від Мура винаць Євгенії Прохорівни, жительки села Озеро.

Дубища

Цей ліс люди так назвали тому, що колись там росли дуже великі дуби. Вони були високі та широкі. Записано від Примака Ананія Степановича, жителя с. Озеро.

Татарський бродок

Це було давно. Одного разу навалилися татари на село Озеро. Люди, які там жили, злякалися і повтікали хто куди. Багато людей пішли на бродок - острів посеред болота. Люди із села знали туди вхід.

Наказав отаман татар пройти на той бродок своїм підлеглим, щоб забрати в полон озер чан. Але коли вони прийшли туди, то вони побачили, що туди немає проходу, тому вони пішли прямо через болото, і всі потонули. Отаман татар побачив, що нічого не виходить, тоді він покликав татарку, яка знала нашу мову. Вона туди поїхала ходила і казала: «Іване, ходи додому, татари вже поїхали». Це все побачив один чоловік і вбив татарку. Кінь. На якому приїхала татарка, бігав з місця на місце, розшукуючи свою хазяйку, і витоптав велику стежку.

Записано від Стібиш Полінарії Агринівної, жительки с. Озеро.

Урочища села Озеро Вишеньки

Так назвали місце, тому що там росло багато вишень.

Красниця

Красницею, або, як ще кажуть, польським полем назвали тому, що там жили поляки.

Островець

Це місце назвали люди так тому, що воно було оточене з усіх боків болотом.

Гребелька

На цьому місці колись протікала невеличка річка і був водяний млин. Там будували греблю, від неї і пішла назва.

Козлишина

Колись давно поблизу села був хутір, в якому жило кілька сімей. І була серед цих людей жінка, яку прозвали козлиною. Коли ця жінка померла, хутір дістав її назву, а також урочища, які знаходились біля нього. Записано від Жданюк Раїси Григорівни, жительки с. Озеро.

Корчонка

Назва цього урочища походить від того, що колись на цій місцевості люди викорчували дерева і кущі та засівали поля. Березина
Це поле назвали так тому, що там колись був березовий ліс, але люди його викорчували і засіяли поле. Записано від Примака Ананія Степановича, жителя с. Озеро.

Бервиця

На цьому місці колись текла невеличка річка, яку називали Бервиця. Але поступово вона висохла і зосталося поле, яке зберегло цю назву.

Мости

Колись на це місце вела дорога, на ній було дуже багато води. Тому люди кидали туди ломаччя, солому і дерева, ніби мостили. Від цього слова і пішла ця назва. Записано від Примака Петра, жителя с. Озеро.

Люблін

Люди це урочище назвали так тому, що колись давно у лісі були дві полянки. Пройшло небагато часу, як ці полянки купила пані, її звали Люба. Через це полянки прозвали Любине поле, або Люблю. Записано від **Мороченець** Олімпіади Зінов'ївни, жительки с. Озеро.

